

ВОЈИСЛАВ Ј. ВУЧКОВИЋ: ПОЛИТИЧКА АКЦИЈА СРБИЈЕ У ЈУЖНО-СЛОВЕНСКИМ ПОКРАЈИНАМА ХАВЗБУРШКЕ МОНАРХИЈЕ 1859—1874, САН, БЕОГРАД 1965, СТР. XII + 497.

У центру спољнополитичке акције Србије, која се особито развија од почетка шездесетих година XIX вијека, налазила се борба за национално ослобођење и политичко уједињење Јужних Словена. Националноослободилачка акција Србије водила се истовремено, додуше не са истим интензитетом, на два фронта: против Турске и против Аустрије. Док је национална пропаганда и политичка акција Србије у областима под Турцима одавно изучавана, дугле је њена политичка акција у југословенским покрајинама Хавзбуршке Монархије остала још увијек без cjеловитијег историјског захвата, углавном због недостатка изворне грађе. Отуда збирка грађе Војислава Вучковића представља важан допринос научном сагледавању ове проблематике.

Грађа саопштена у овој књизи захвата период од повратка књаза Милоша на пријесто Србије 1859. а сеже до 1874. године.

Највећи дио грађе односи се на централно питање теме збирке — политичке везе Србије са вођама

хрватског народа. Она доприноси сагледавању узрочне везе између акција Србије и догађаја европске политике.

Добар дио докумената је на страним језицима, а готово сви се први пут објављују и то језиком и писмом оригинала. Они се доносе у цјелини, одломцима или у регесту, а понекад су коришћени њихови концепти или преписи.

Уложен је велики труд да би се сви документи снабдјели потребним објашњењима, а на крају је приложено неколико шифара и регистар имена и штампе.

За ову обимну збирку коришћени су архиви Аустрије, Италије, Француске и Енглеске и консултациони сви домаћи архиви и приватне збирке у којима се претпостављало да би се могли наћи документи о овој теми. И поред уложеног труда, Вучковићу је остао недоступан један број страних архива и приватних збирки у којима би се могло наћи докумената важних за изучавање југословенског покрета.

Р. ЈОВАНОВИЋ

ЗБОРНИК ДОКУМЕНАТА И ПОДАТАКА О НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ НАРОДА, ТОМ I, КЊИГА 21, ИЗДАЊЕ ВИИ, БЕОГРАД 1965.

Редакција првог тома Зборника докумената и података о НОР-у одабрала је и објавила у овој књизи документе квислиншких јединица и установа који се односе на борбе у Србији од 1941. до 1944. године. Само у првих пет књига овога тома, уз документе јединица НОВ и ПОЈ, објављени су, као прилог, и неки документи окупаторских и квислиншких јединица и установа. У наредним књигама непријатељска документација није објављивана. Војноисторијски институт је касније дошао до једног броја докумената Недићевих и Љотићевих оружаних јединица и ус-

танова, па је Редакција одлучила да најважније документе, која се односе на дјелства против НОВ и ПОЈ у ужој Србији, одабере и објави у посебној књизи.

На 760 страна ове књиге објављена су 132 документа. То су мјесечни прегледи партизанских дјелстава у Србији од јула 1941. до краја 1942. године, које је на основу дневних извјештаја израђивала команда Српске државне страже, и билтени Недићевог Министарства унутрашњих послова о ситуацији у Србији по мјесецима у току 1943. године. Поред тога, објављени су, дјелимично или у

цјелини, и неки дневни и недјељни извјештаји Аћимовићевог Комесаријата за унутрашње послове, Недићевог Министарства унутрашњих послова, окружних начелстава и квислиншких јединица, који шире објашњавају неке догађаје или дају податке који се не помињу у мјесечним прегледима.

Редакција је изоставила дијелове текста који се не односе на дјелства партизанских јединица или рад партијских и скојевских организација, обљежавајући та мјеста тачкицама, а не дајући за то посебна објашњења. У фуснотама

дате су информације о стању, врсти и мјесту чувања сваког документа, као и објашњења, надопуне и исправке уз поједине дијелове текста. На крају књиге дат је општи азбучни регистар на 58 страна, који олакшава употребу докумената.

Овом књигом, штампаном у 2.000 примјерака, Војноисторијски институт нам је пружио веома корисну изворну грађу за праћење развоја НОП-а у Србији и међусобних односа разних квислиншких формација.

С. СТАНИШИЋ

ДР ИВАН РИБАР: ИЗ МОЈЕ ПОЛИТИЧКЕ СУРАДЊЕ, ЗАГРЕБ 1965.

Аутор је у овој књизи обухватио раздобље од 1901. до 1963. године, које се, уједно, поклапа са његовим активним политичким радом, описујући догађаје у којима је, било у којем виду, непосредно или посредно, учествовао или сањавао.

Књига по свом карактеру спада у мемоарску литературу, премда је аутор користио стенографске бљешке и записничке сабора, скупштина и странака чији је члан био. Свака реченица и страна овог рада носи печат личног дубоког доживљавања догађаја и политичких збивања и може послужити као вјерно свједочанство човјека који се дуго и свесрдно борио за велику идеју народног јединства Срба и Хрвата и свих наших народа. Пред онима читалаца оживљавају друштвене и политичке прилике у Хрватској прије и у току првог свјетског рата, борбе политичких странака и групација које су имале супротне тенденције и идеје, вјерно им дочаравајући, са пуно детаља и карактеристичних поједности, људе и прилике о којима говори.

С обзиром на то да је аутор у четири књиге „Политичких записа“ и књизи „Успомене из НОБ“ већ обрадио период од 1919. до

1945. године, могло би се рећи да овом књигом он заокружује и употпуњује запажање из своје дуготрајне политичке дјелатности, захваћајући опширније и детаљније период до стварања Југославије, односно свој рад у Српско-хрватској коалицији, којему је посвећено око 200 страна овог дјела. У осталим дијеловима књиге аутор је детаљније обрадио свој рад и збивања у политичким организацијама чији је био члан као што су Демократска странка и Удружена опозиција од 1919. до 1938. г., Народни фронт слободе 1938—1941. г., дајући корисне записе и из периода НОБ и година након ослобођења.

Аутор ове књиге, дугогодишњи познати политичар, отац погинулих народних бораца у ослободилачком рату, Јурице и Ива Рибара, активни учесник и истакнути руководиоца у НОБ и послужератној изградњи, обухватајући ретроспективним погледом, кроз својих шест књига, цјелокупни рад досљедног борца за народно јединство и демократију, часно је одужио још један дуг према свом народу пружајући му својеврсно свједочанство о политичким збивањима у његовој земљи кроз пола вијека ослободилачке борбе.

С. СТАНИШИЋ